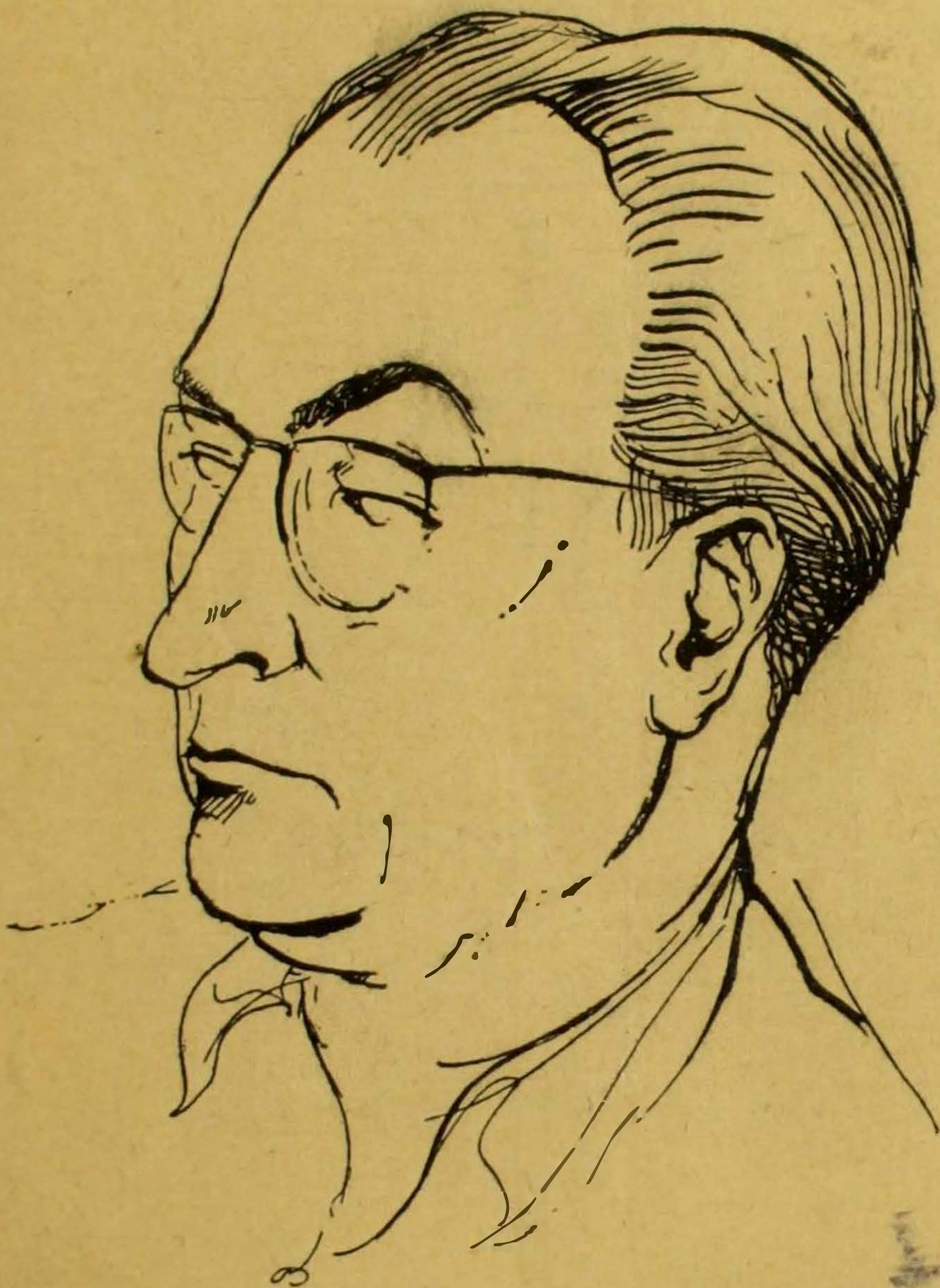
ANTE JAKŠIĆ



Hod pod zvijezdama

SUBOTICA

POSVEĆENO

JELI I JASNI

Štamparsko preduzeće „Gradska štamparija" — Subotica 55—108-2

ANTE JAKŠIĆ

Hod pod zvijezdama

SUBOTICA
1955

Crtež izradaio Ivo Kušanin

Ruke

Svagdje vidim vas, ruke, ko ptice u letu i padu,
na stolu mirne i blage, da bi se digle u zraku.
Jutro čekate negdje zaboravljene u mraku,
u zemlji tražite stalno izvor sreće i nadu.

Komad kruha se blista na vašem širokom dlanu,
prošlost otkriva dušu tragom dubokih bora,
ko duga svinute vi ste preko rijeka i mora,
ko melem slazite često na tuđu žalost i ranu,

Rđa željezo mori, vas patnja diže i jača,
u čašu ljubavi otrov znancu stavljate kradom,
ko zvijezde gorite vrhu pravde svakoga mača,

ko prosjak lutati znate poljem, selom i gradom.
Svagdje vidim vas, ruke, gdje život niče i pada,
izvor ljudske ste sreće, izvor ljudskoga jada.

Snovi

Snovi, vi ste davno u dušu mi pali
ko krila, što spasu ranjenika nose.
Pod razmahom vašim putevi su sjali
prodahnuti suncem i svježinom rose.

Bez vas ja bih samo smiješan luđak bio,
prosjak, što u kletvi traži srcu hranu,
ptica, što je sunce i gnijezdo htjela,
a ranjena pala na slomljenu granu.

Kad u bolu tuga sa sumnjom se rodi
i pod vječnim knutom pognu mi se leđa,
vi ste tada, snovi, preko crnih međa
zlatan most, što nadi i utjehi vodi.

Ako si čovjek

Ako si čovjek, raduj se i pati,
jer radost s patnjom u svijetlo se sliva,
da život dublje tajne ti otkriva,
da srce zanos i poraze shvati.

Bez bola nema osmjeha i nade,
bez sreće nema uzdaha i suza.
Kroz patnje čovjek diže se iz uza
i suncu pruža svoje grane mlade.

I nikad nisi sam na ovom putu,
gdje smrt i život vječito se prate.
Tu istu ranu krvavu i ljutu

i drugi znaju, što vole i pate.
I suza, koja iz oka se krade,
i drugom biva izvor nove nade.

Koliko ima

Koliko ima luka u koje nikada ne ćemo stići,
dalekih gradova, što nas uzalud jezivo mame.
Koliko ima klupa, što more slušaju same,
i voća, kojemu nikad; nikad ne ćemo prići.

Ko stablo sišemo život iz svoga uzanog kruga,
sa čežnjom gledamo pticu, gdje se blista u letu,
i dok nam raznosi vjetar pelud snova po svijetu,
na oči slazi nam često suzom protkana tuga.

Noću slušamo, kako vrijeme jablane njiše
i lišće nemoćno pada po davno zamrloj cesti.
I zalud ganuta ruka nježne stihove piše

Nekom, koga na javi ne će nikada sresti.
U magli nestaju luke. Na grani voće se suši.
Od svega ostaje samo pepeo čežnja u duši.

Puteva mnogo na svijetu ima

Puteva mnogo na svijetu ima,
a kamo vode, tko li će to znati?
Nemaš li sreće, tražiš je u snima,
a sni tek bolnu utjehu će dati.

Na pute ove sunce svijetlo toči,
i preko njih su mnoge prešle stope.
Da li se koja i do zvijezda pope,
po tragu naše ne vidješe oči.

Pred tobom život uživanja stere
i strah tvoj čežnjom i zanosom slama,
a kad ti ruka plodove uzbere,

oćutiš, da je i to varka sama.
I vidiš, stvarnost malo može dati,
kud vode puti, tko li će to znati?

Teško mi je

Teško mi je, da ti noćas pišem,
dok zvijezde gore u raspletu granja,
jer bolestan sam od života mnogo,
a tebi treba utjehe i sanja.

Što nekad bješe veliko i lijepo
ko ruža, što ti meku kosu krasi,
vrijeme je davno razorilo slijepo
i spomen zalud kuša da još spasi.

Al zašto tužit nad onim, što prođe
u stalnoj mijeni raskidanih dana,
kad jesen dođe, lišće, što požuti,
bez vjetra, samo otkida se s grana.

I čaša, koja zaborav mi nudi,
u izgubljenoj kada klonem luci,
sjutra će drugoj smiješiti se usni,
sjutra će biti već u tuđoj ruci . . .

Teško mi je, da ti noćas pišem,
dok zvijezde gore u raspletu granja,
jer umoran sam od života mnogo,
a tebi treba utjehe i sanja.

Noćas

Noćas smo opet malo više pili.
U ruci pune gorjele su čaše.
Taj zanos, koji s violine cvili,
i smijeh, i pjesma- sve je bilo naše.

Dobrote gnijezdo svilo se u oku.
Drugarstvu, pažnji nije bilo mjere.
I svi smo bili puni sna i vjere
u ljubav našu iskrenu, široku.

I nismo znali za brige i tugu.
Život nas zvao kao plodna grana.
I dok su čaše blistale u krugu,

i srca su nam bila obasjana.
A kad su zvijezde pomrle nad dolom,
pošli smo, -svaki sam sa svojim bolom.

Godinama prolazim

Godinama prolazim ulicama, cestama i vlakovima,
u nutrinu se moju trune krila raskošnih izloga:
Smiju se lica i plaču, šapuću usne i kunu,
i lišće radosti vene, a sunce, sunce se smije!

Godinama prolazim ulicama, cestama i vlakovima,
u nutrinu se moju trune krila raskošnih izloga:
mlado drveće lista, fontane bjelinom gore,
u mračnim sobama nude vješala okrajak neba,
u parku se susreću usne i ispod zvjezdanog svoda
u ruže cvjetaju s kojih krv se prokleta cijedi.

Godinama prolazim ulicama, cestama i vlakovima,
a kao kamenje pada u dušu svijetlo i tama,
pa ne znam gdje li ću stati i gdje ću odmora naći,
i gdje li ću odložiti teret, što život u mene slaže.

I zaboravim, da sam negdje bio i da sam nekog volio,
da mnogi putevi vode pod blistav slavoluk bola,
i ne znam da li da mrzim, da volim ili da plačem,
da li da smijehom kriknem nad satom nijemim u mraku,
dok nekom studenom jezom nad mrtvim srcem mi bdije.

Godine prolaze tako..., a onda jednoga dana
u kasnim satima svratim na čašu mrzloga vina
i slušam, kako u bašči, pod nježnim granama plaču
ranjene gusle i kako tišina dalekih voda
ko krilo veliko raste i oči blago mi svodi.

I tada sjetim se, da smo sjedjeli tako za stolom,
a Ti si pričala, kako još mnogo radosti ima,
i ptice kako su lijepe, i cvijeće dušu da ima,
i da je najljepši život, kada se uspinje čovjek
ispod svodova sanja među zvijezde vrh mora.
Zašto da budemo tužni, kad sunce zanose nudi
i kada srodne se duše ipak sretnu i nađu.

Smiju se gusle, i dršće zeleno lišće, i ruka
k ruci tvojoj se pruža, i željan sunca sam opet,
opet voljeti mogu, probudilo srce se moje!

Al Tebe za stolom nema... Medju zvijezde pošla si davno...
Okolo pijana lica. Gusle se cere i kunu.
Po stolu prolito vino. Jutro se jezivo budi.

I opet ulice, ceste, vlakovi, magla i ljudi.

Vrati se, Vale

Prof. Valentinu Šokecu

Jabuka, što je cvjetala pod tvojim prozorom
i rumeni donosila plod,
sad se
na vjetru prohladnom
svake večeri njiše
sa strepnjom prateći dugo
snježnih oblaka hod.

U gradu kiša i magla
često ulicom prođu,
do škole vuče se tromo
blatan,
neravan put,
sa grane života padne
svakog sutona nijemo
dan nam
umoran
žut.

I sve je mutno i hladno.
Ozbiljna naša su lica,
i rijetko u oku bljesne
vedre radosti plam.

Sad svake večeri kasno
iz škole vraćam se pognut
bez tebe
tužan
i sam.

Kod Tvoga zastanem stana
kao da uza me ideš,
dok biva hladniji zrak.
Al kada podignem glavu,
uza me nikoga nema,
u oknu tvojemu sada
težak počiva mrak.

A tu smo sjedjeli često
i kafu srkali crnu
i kao olakšanje
puštali kolute dima,
i svaki je mislio za se,
da negdje sunce se smije,
da sreće negdje još ima.

I sad, dok dopire resko
dahtanje vlakova noćnih
i sablasno snivaju kuće,
te kuće uboge male,
u tamu upravim pogled,
a usne šapću mi nijemo:
Da opet snivamo često,
vrati,
vrati se, Vale!

Umire lišće u krošnjama

Umire lišće u krošnjama i oblaci pronose kiše,
na oči silazi sjena
prohladnog svijetla i mraka.
Mir je na putima čežnje, i nema plamena više,
da gori žilama mojim,
nema opojnog zraka.

Pomirit danas se treba, čovječe, s ovim životom
i shvatit kako i čovjek
podliježe zakonu starom:
sve što je začeto s mukom, s radošću ili s ljepotom
kroz zakon prirode jednom
zaplamsa mladosti žarom

i snagu ponese tajnu do vrha zreline svoje
da onda izvršiv poziv,
prigne glavu i reče:
Ugledah ljepotu zemlje, i srce mirno je moje,
i sada bez straha čekam,
da dođe odmora veče.

Sve ima puteve svoje već prije svoga začeća,
i sve se kroz zakon vječni
uspinje, pada i vrti,
I prije tebe je bilo tako u davna stoljeća,
i poslije tebe će biti
začeća, života, smrti.

I zato prignimo glave puni stoičkog mira,
da kroz smrt viđimo pravu
ljepotu jeseni duge,
i kao vlastela slavna nakon svečanog pira
na prošlost gledajmo mirno
bez straha i bez tuge.

I sad dok umire lišće i oblaci pronose kiše,
na oči silazi sjena
prohladnog svijetla i mraka,
mir je na putima čežnje, i nema plamena više
da gori žilama mojim,
nema opojnog zraka.

Most

Godinama stoji na jednome mjestu
ko da nekog stalno s nestrpljenjem čeka.
Iz tišine često probudi ga jeka
zaprašenih kola što jure niz cestu.

Iz djetinje igre ispod vedrog svoda
preko njeg me život poveo za srećom.
Misleći da idem za slobodom većom,
ja sam htio sunca i neznanog ploda,

A sad jasno vidim ispod mutnog neba:
tek patnje za svakog život ima dosta.
I kad dušu čežnja i bol uskoleba,

pošao bih rado natrag preko mosta.
Al dok misao bludi niz polje mi ravno,
osjećam, da most je srušen već odavno,

Smrt

Znam, ti si tu u spletu svakog tkiva
od kojeg sunce novi život gradi.
Ko sumnja gasiš polet svakoj nadi,
ko stražar bdiš nad svakim, koji sniva.

Za onim, koji put istine traži
pun svijesti, da u mirnu stiže luku,
ti kradom ideš i zboriš o laži
i hladno stavljaš na oči mu ruku.

Što visu diže nadahnuta ruka
i čemu oko ganuto se divi,
ti slijepo rušiš i tvoj pokrov sivi

ko krilo pada vječitoga mûka.
Sretan je, koji nad rasulom praha,
tvoj susret prima bez mržnje i straha.

Kod kuće

Na svodu zvijezde još uvijek su iste.
Pred kućom još se diže kruška stara.
S kokama baka tu se razgovara.
Na plotu suše košulje se čište.

U sobi majka nešto brižno gleda,
lupkaju bijeli veliki tanjuri.
To ona sad se puna posla žuri
s komadom kruha i šalicom meda.

I dok mi stolnjak njena ruka stere,
taj stolnjak i sad kao nekad stari,
oči joj plamte pune tople vjere,

što obasjava sve u kući stvari.
I tu, u svijetlu ljubavi joj svete,
postajem opet nekadanje dijete.

Francesco Petrarca

Kada se sjetim onih, što bili
ovdje i tebe, Francesco Petrarca,
i gospa, što se smijahu u svili,
sve mi se čini, da je život varka.

Osjećam ljubav, što vam digla krila,
da vječnost prosja u jednom vas času,
udišem nadu, što je svježa bila
ko behar kad se vrtovima rasu.

Na licu nam se javlja čežnja vaša,
pred bićem dragim i sad srce strepi,
za čašom slasti ruka nam se maša,

da život novim ljepotama krijepi.
Al sa dna ove nepresušne čaše
uz slast i boli ispijamo vaše.

Mlin

Kad stigneš umoran već do ruba šumske čistine
i spustiš putnički štap u rosom protkanu travu,
sa grana blistat će zrak natopljen dahom svježine
i viti zeleni bor na pozdrav pognut će glavu.

Kroz pruća zelenog splet, dok obzor vedriji biva,
šaputav valova šum odmamit tvoje će oči
i velik vidjet ćeš mlaz: sa krila mlinskog se sliva
i kao biserja niz u rijeku brzu se toči.

A kada sunčani sjaj obrubi široka vrata
i ganut s ljepote kraja postaneš i sam pitom,
ugledat oca ćeš mog na pragu staroga mlina,
gdje gleda idu li drumom kola krcata žitom.

Iziđoh tužan

Iziđoh tužan sa mislima crnim
na usku stazu što u polje vodi.
U srcu tuga. U očima suze.
A polje širom zrelim klasjem rodi.

I vidim, ptice njišu se u zraku.
Sva ravan plamti i zanosno cvjeta.
I nježan cvijetak i rosno drveće
bogatsvo priča raškošnoga ljeta.

I dok me nešto u daljinu zvalo,
u dušu mi je zrak sunčani pao
i cijelog dana o žetvi mi pričo,
i cijelog dana u duši mi sjao.

Moj djed

Žuljave bile su ruke od mnogog napornog rada,
i kosa kao od svile bijela, gusta i duga.
I vjera u ljepše dane u oku tinjaše mlada,
dok je stiskao čvrsto blatne ručice pluga.

Ko komad svagdanjeg kruha bio je dobar i rado
zemlji je poklanjo ljubav ko da mu bijaše mati.
S ganućem je djetinjim gledo kako vito i mlado
pod ranim jutarnjim suncem rosno se žito zlati.

I tada, kao da život iz tajnog zemljinog krila
kroz šumor zreloga klasja u žile teče mu snažne,
plamenim kolutom sva je okružena glava mu bila
i oči uprte nekud daleko tople i vlažne.

Za nijem govor je znao rano košene trave,
iz zemlje crpio svu je za život naporan snagu,
a kako je volio kad se večernja zvona jave
i svetost razliju poljem tako toplu i blagu.

I cijeli je njegov život tako običan bio,
kao što obične bjehu sve mu želje i nade.
I neku djetinju ljubav za me uvijek je krio
i stalno je imao nešto da mi potajno dade.

Iako godine mnoge njegova nošahu leđa,
vrh glave prošlo mu dosta raznih briga i muka,
dobrota sjala je stalno iz vedrih njegovih vjeđa
i život davala svemu tvrda, trudna mu ruka.

I dok su proljeća išla iznad polja i sela
i naša porasla krila za polet dušu što čisti,
njegova kosa je bila stalno duga i bijela,
jedino ostao on je ko zemlja vječito isti.

I kao što došo je jednom iz vlažnih zemljinih grudi
i s njome vodio govor u dane naporne mnoge,
kad nije snositi mogo više životne studi,
po istoj stazi su zemlji odvele stare ga noge.

I sada, kad god bih čuo u žaru sunčanog ljeta,
kako zanosno šumi pjesma dozrelog klasa,
mene bi dirnula neka draga bojazan sveta,
kao da šaptanje čujem blagog djedina glasa.

I kako šapat se njegov niz zlatna polja razliva
i davno započet govor o brizi za djecu vodi:
da čovjek dolazi k sreći, o kojoj vječito sniva,
kroz ljubav odanu zemlji, narodu i slobodi.

In memoriam Jelici Romić

Da je uza me toga trenutka bila koja topla ruka, možda se ovo ne bi desilo.

Nikada se više proljeće ne će rascvjetati
u tvojim krupnim očima,
na grani mladosti tvoje dozreti ne će plodovi,
slomljena su krila pticama, što jutro s pjesmom čekaju,
i tvoje sunce mrtvo je već prije svoga izlaska.

Porušeni su mostovi, što srce srcu privode,
razriveni su vrtovi pod slavolukom zvjezdanim,
zaleđene su skazaljke na svima danjim putima
na kojima su ostali
nedužnih tvojih stopa tragovi.

U vrtu laste pjevat će o plodovima rosnih klasova
i ponovo će slijetati pod napuštene krovove,
a gnijezdo tvoje ostat će za sva vremena srušeno
i niko ne će donijet mu grančicu mira, ljubavi.

Uzalud djeca nosit će veliko nebo u dnu zjenica
i mutnim virom puštati u ranu proljet brodove,
jer ruka tvoja ne će se, ko grana nježna svinuti
da kosu im pomiluje i štiti krhke korake.

I niko ne će pronaći u gori bilje skriveno,
što pluća bi izliječilo, da životu se raduješ,
i niko ne će reći ti riječ, koja budi mrtvoga,
ko što je jednom rečeno preminulome Lazaru.

I odlazit će brodovi sa zastavama mladosti,
da ljepši život potraže u ozarenim snovima,
a ti ćeš nijema ostati za tešku zemlju svezana
i vrhu tebe hujat će razulareni vjetrovi.

U nama samo živjet ćeš ko uspomena ranjena,
za stolom kad se nađemo od briga dnevnih umorni,
i tvog ćemo se smijeha sjetiti i tvojih riječi tako srdačnih,
po kojima već padaju jesenji žuti listovi.

Jer živo sunce htjela si dodirnut rukom drhtavom
i zrake mu razastrti po našim kalnim putima,
jer ruku toplu htjela si i ljubav među ljudima,
a ruke ljudske hladne su, kod njih je malo ljubavi.

I ostat ćemo ganuti pod nemilosnom spoznajom,
da crna ruka strgla je sa vječnog stabla života
list usamljeni, što je drhtao pod ugašenom zvijezdom
ponoćnom,
kada su teški kotači okrvavljeni muklo zastali.

Život

Sunce nas je
izvelo iz zemlje.

Dirnulo je naše trepavice
laganim smiješkom
jednog proljeća,
i mi smo ugledali
nemirne lepeze dalekih oblaka
i počeli smo čeznuti
za srećom
i za zvijezdama.

I ko što grožđe sazrijeva
na osunčanim gorama,
u nama krv je ključala
zanosom mladih izvora,
i mi smo bili pijani
od boja
i od ljubavi . . .

A kad je jesen dirnula
u lišće žutim prstima
i hladno s grana skinula
i zadnje zrele plodove,
prazna je gnijezda vjetar
u noć dugo njihao,
i mir je dubok ležao
nad zemljom
i nad vodama.

I mi smo najzad spoznali:
nedostižni su modri oblaci
i san su samo zvijezde blistave,
i svi nas puti k zemlji vraćaju,
i prazna gnijezda ponovo
na mlade ptice čekaju.

Najzad se vraćam

Najzad se vraćam. Umorne su noge
od puta preko kamenja i blata.
Noć se već bliži. Mrak se evo hvata.
Ljude i kraje obišo sam mnoge.

Čovjeka nisam našao ni druga.
Al što sam luto, nije mi sad žao,
jer možda ne bih tako dobro znao,
da život snina sažalno se ruga.

Putem sam svojim sâm nosio breme
i cvijeće duha darivao razno.
Na kamen moje padalo je sjeme,

i srce moje evo sad je prazno.
I k Tebi dođoh po ledu i zimi.
Prigni se! Breme sa leđa mi snimi!

GDJE JE ŠTO

Strana

Bilješka o piscu

Ante Jakšić rodio se 22. travnja 1912. god. u Bačkom Brijegu. Maturirao jo u Somboru, a Filozofski fakultet završio je u Zagrebu. Kao profesor službovao je u Travniku, na Badiji, Tuzli, Osijeku, Bijelom Manastiru, Slavonskom Brodu i u Gospiću· Sada je profesor Više mješovite gimnazije u Subotici.

Objavljena su mu slijedeća djela:

Romani: 1. Šana se udaje, 2. Pod teretom ljubavi, 3. Maturant, 4. Marija (lirska novela).

Zbirke pjesama: 1. Biserni đerdan, 2. U dolini zaborava, 3. Zov proljeća i mladosti, 4. Pod sapetim krilima, 5. Elegije.

Zbirka pjesama:
„Hod pod zvijezdama“
izišla je u piščevoj nakladi